

ARMONIZAREA CADRULUI LEGISLATIV LA EXIGENȚELE INTEGRĂRII EUROPENE

Igor CIBOTARU

Academia de Studii Economice

Domestic banking system tend to match the requirements made by the Basel Committee, comes with a multitude of changes and regulations to bring the operation of a common denominator with this class. One of the conditions of the normal operation of the banking sector is the existence of an effective system of surveillance based on an appropriate legislative framework, aligned to the requirement of international prudential supervision.

În rezultatul efectelor cumulative ale factorilor de influență, dezvoltarea economică ulterioară a Republicii Moldova trebuie supusă revizuirii și adaptată la exigențele și tendințele economice europene de dezvoltare. Factorii care determină evoluția actuală a economiei Republicii Moldova rezidă în următoarele:

- vecinătatea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană după integrarea României în Uniunea Europeană în decembrie 2007;
- importanța dezvoltării unor segmente ale sistemului financiar autohton, care actualmente sunt practic subdezvoltate, fiind vorba despre bursa de valori și piața obligațiilor de stat și corporative;
- necesitatea consolidării componentelor de bază ale sistemului financiar autohton (a pieței monetare, bancare, obligațiilor de stat și corporative și a bursei de valori);
- atât dezvoltarea unor segmente ale sistemului financiar autohton, cât și consolidarea acestora este posibilă prin armonizarea cadrului legislativ la exigențele integrării europene;
- importanța co-evoluției băncilor comerciale cu piața de capital ca componente interactive ale sistemului financiar.

În cadrul reglementărilor mondiale este stabilită o legătură directă dintre capitalurile proprii ale instituțiilor financiare și riscurile pe care acestea și le asumă pe parcursul desfășurării activității lor, acestea fiind prevăzute în Acordul de la Basel. În anul 1988, Comitetul de la Basel* a aprobat Acordul privind Capitalul de acoperire a riscului, meritele căruia au fost recunoscute în peste 100 de țări. Începând cu acel an au suferit transformări serioase și afacerile bancare, și practica de management a riscurilor, și abordările organelor de supraveghere a piețelor financiare. Astfel, un moment important al acestui Acord îl constituie evaluarea riscului activelor băncilor comerciale. De remarcat că destinația de bază a capitalului constă în asigurarea mijloacelor depunătorilor și a intereselor acționarilor de la diferite pierderi și riscuri. Prin urmare, evaluarea riscului activelor bancare se va realiza în funcție de nivelurile de risc ale acestora.

Tendința sistemului bancar autohton de a se alinia cerințelor înaintate de Comitetul de la Basel vine cu o multitudine de modificări și reglementări pentru a aduce la un numitor comun operarea cu această categorie. Drept consecință, în 2001 Banca Națională a Moldovei a elaborat (deși cu mari întârzieri) următoarele directive: Directiva de evaluare a activelor în funcție de risc și Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc.

Menționăm că, deși Convenția de la Basel a determinat caracterul adecvat al capitalului nu mai jos de 8% (așa-numita normă Cooke), BNM, în scopul minimizării suplimentare a pierderilor depunătorilor și acționarilor, a menținut cantitatea suficientă de capital la un nivel nu mai jos de 12%, fără a lua în considerație categoria licenței eliberate băncilor comerciale.

La sfârșitul anilor '90 devenise clar că Acordul Basel I nu mai corespunde realităților din sistemul financiar-bancar, ceea ce a condus la apariția noului Acord Basel II. Basel I se axa pe capitalul total al unei bănci, ceea ce este vital pentru minimizarea riscului său de insolvență. Pornind de la această idee, noile propuneri ale Acordului Basel II sunt focusate spre perfecționarea sistemului de asigurare și asanare a sectorului bancar prin acordarea unei importanțe sporite managementului și controlului intern al băncii, precum și

* În 1988 organele controlului bancar ale SUA, Japonia, Canada și ale unui șir de state europene dezvoltate (Germania, Belgia, Franța, Elveția, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda și Suedia) au fondat Comitetul Internațional al supravegherii bancare din Basel.

procedurilor de supraveghere și disciplinei de piață. Noul Acord privind adecvarea capitalului este structurat pe trei piloni [2]:

- 1) cerințe privind capitalul minim;
- 2) supravegherea prudencială;
- 3) disciplina de piață.

Pilonul I – **cerințele privind capitalul minim** se dezvoltă conform vechiului Acord, la care se adaugă riscul operațional (aparitia acestuia rezultă din posibilitatea de a înregistra pierderi ca urmare a unor sisteme informatice defectuoase, a unor acțiuni frauduloase ale personalului, a lipsei de documentație sau perfectarea greșită a acesteia etc.).

Pilonul II – **supravegherea prudencială** se axează pe activarea rolului autorității de supraveghere în evaluarea și verificarea procedurilor interne de adecvare a capitalului bancar la profilul de risc. E salutară implementarea de către băncile comerciale a mecanismelor și tehnicilor de prevenire timpurie a scăderii capitalului sub un anumit nivel.

Pilonul III – **disciplina de piață**, care are drept scop accentuarea transparenței, raportarea detaliată a structurii acționarilor, determinarea gradului de expunere la risc a publicului și suficiența capitalului ponderat la risc stabilit de autoritățile de supraveghere. Transparența conduce la o mai bună înțelegere a calității managementului bancar și acordă avantaje multilaterale investitorilor și deponenților.

Rațiunea de a include disciplina de piață în calitate de al treilea pilon pentru durabilitatea financiară este o încercare de a schimba tendința internațională de conceptualizare a băncilor comerciale, a brokerilor și a activității de underwriting ca fiind mutual restrânse și limitate prin specificul operațiunilor sale. Introducerea noțiunii „disciplina de piață” este privită ca o modalitate de a face băncile financiar mai rezistente. Această abordare se bazează pe conceptul că activitățile bancare devin mai sofisticate și complexe, resursele accesibile băncilor sunt un regulator al monitoringului și al inspecției bancare. În acest context, disciplina de piață are rolul unui protector în asigurarea executării obiectivelor regulatorii stabilite.

Piața europeană a obligațiilor de stat obligă guvernele la promovarea disciplinei fiscale în scopul monitorizării ratelor de dobândă și a cursurilor de schimb. La bursele de valori și pe piața obligațiilor corporative, companiile sunt responsabile de implementarea disciplinei de piață cu scopul monitorizării prețurilor la hârțiile de valoare. Investitorii țărilor industrializate obligă respectarea disciplinei de piață în politicile promovate de țările în curs de dezvoltare în vederea participării lor la piețele locale de capital. Nu se neagă faptul că parlamentul fiecărui stat examinează și discută politica fiscală sau că Adunarea Generală a Acționarilor sau Consiliul Directorilor monitorizează managementul companiei. Însă, experiența internațională a demonstrat că aceasta nu este suficient pentru elaborarea unei politici financiare eficiente sau pentru o bună gestiune a companiei. Cu mult înainte de apariția pieței obligațiilor de stat și corporative și a bursei de valori, piața mărfurilor și piața forței de muncă au aplicat disciplina de piață în scopul prevenirii exodului de bunuri și a brațelor forței de muncă din state sau companii.

Considerăm că piața de capital (un mecanism prin care un număr mare de participanți accesează și utilizează un diapazon mare de informație cu scopul asigurării ordinii și adaptării prețurilor la obligațiile corporațiilor), spre deosebire de piața bancară, poate conduce mult mai rapid la implementarea disciplinei în cadrul organizațiilor și poate contribui la modificări semnificative înainte de apariția dificultăților.

Persistă convingerea că disciplina publică (adică cea legislativă), monitoringul și intervențiile guvernului nu pot garanta corectitudinea gestionară a organizațiilor (fie ele bănci comerciale, guverne sau simple companii). Din aceste considerente, este rațională implementarea unui anumit nivel al disciplinei de piață. Este evident că piețele nu sunt perfecte. Însă, în loc de a căuta erorile, deficiențele, este binevenită utilizarea maximă a beneficiilor oferite de disciplina de piață.

Pentru promovarea eficienței a disciplinei de piață în Republica Moldova, urmează a fi respectate patru principii. Astfel participanții pieței urmează [1]:

- 1) să fie suficient informați pentru a lua decizii informaționale corecte. Conflictele de interes apar în abundență între utilizatorii și furnizorii de capital, însă este important ca noutățile „rele” să fie comunicate, în special în statele slab dezvoltate;
- 2) să posede abilități de procesare corectă a informației obținute;
- 3) să posede inițiative corecte;
- 4) să posede mecanisme corecte pentru exercitarea disciplinei.

În scopul implementării pe piețele naționale a disciplinei de piață și utilizării maxime a acesteia, se recomandă analiza următoarelor aspecte:

I. Dezvăluirea informației financiare și non-financiare. Disciplina de piață nu poate funcționa eficient în cazul în care participanții pieței nu dețin informație suficientă pentru operare. „Informația suficientă” presupune că investitorii urmează să dețină toată informația – atât de ordin financiar, cât și de ordin non-financiar, pentru a se considera complet informați. Din aceste considerente, companiile trebuie să adopte o atitudine pozitivă față de investitori, dacă, desigur, se dorește o evaluare financiară corectă și amplă a acesteia. Însă, în paralel cu informația utilizată de companii cu scopul de a lua decizii informaționale, este importantă administrarea unui diapazon informativ vast destinat investitorului.

Sunt cazuri când companiile oferă informația solicitată de investitori doar sub influența presiunii publice. Actualmente, conform Programului Reformelor Financiare promovate de Agenția Serviciilor Financiare, companiile financiare sunt obligate de a prezenta, sintetiza informația acordată clienților și publicului, în care urmează a fi reflectate rezultatele financiare și organizaționale. În cadrul Programului este prevăzută extinderea funcțiilor băncilor comerciale în ceea ce privește publicarea obiectivelor spre care tinde activitatea bancară. Astfel, instituțiile financiare sunt încurajate de a majora fluxul informațional direcționat clienței și de a dezvălui investitorilor informația non-financiară. Spre deosebire de presiunea legislativă directă (normele obligatoriu respectate de băncile comerciale, de ex. formarea fondului de risc, respectarea normelor de lichiditate etc.), disciplina de piață aplicată piețelor locale are drept scop dezvăluirea informației. Deși acestor măsuri sunt subordonate doar instituțiile financiare, este binevenită implementarea disciplinei și în cadrul altor sectoare, cu scopul publicării informației non-financiare și a obiectivelor urmărite de acestea.

II. Control și gestiunea internă. Indiferent de numărul companiilor care dezvăluie întreaga informație, piețele vor fi confuze și disciplina de piață nu va funcționa în cazul în care informația oferită este incompletă și nu este veridică. A fost o lecție învățată, în special, după colapsul companiei Enron* și scandalurile care au urmat-o. Drept răspuns la aceasta, SUA a implementat (iulie 2002) Actul Sarbanes-Oxley, ale cărui momente relevante cuprind: codul comportamentului corporativ; semnarea tuturor rapoartelor financiare remise Comisiei pentru Hârtii de Valoare și Burse de către directorul financiar și directorul executiv; interdicția acordării creditelor persoanelor de conducere a companiei; privarea directorilor și a persoanelor de conducere de prime și de onorarii de stimulare cu hârtii de valoare; influență inadecvată asupra auditorilor; protecția informatorilor etc.

În Japonia, informația falsă a fost depistată în anul 2004, când un număr mare de companii au publicat în rapoartele anuale informație incorectă. În urma acestor cazuri, a fost înaintată recomandarea ca sistemul de dezvăluire informațională să fie mai sigur, fiind expuse clar criteriile de gestiune pentru a facilita evaluarea informației și înlesnirea controlului realizat de către auditori în scopul identificării eficienței în gestiunea financiară internă a companiei. Actualmente, în cadrul Consiliului Sistemului Financiar European sunt discutate regulile gestiunii interne ca parte componentă a Legii Serviciilor Investiționale; una dintre propuneri ar fi ca bursele de valori să ceară implicarea persoanelor non-directori executivi în consiliul de gestiune al companiei.

III. Rolul supraveghetorului financiar. Între etapa în care companiile pregătesc informația către dezvăluire și etapa de utilizare a acesteia de către investitori pentru luarea deciziilor investiționale, este necesară prezența unui agent care ar verifica dacă informația corespunde realității, dacă este corectă, clară și fără distorsiuni.

După scandalul cu compania Enron, a devenit evident că auditorii, analiștii hârtiilor de valoare, agențiile de rating și supraveghetorii financiare care au verificat corectitudinea informației până la transmiterea acesteia investitorilor, în unele cazuri au denaturat informația în interese proprii. În consecință, supraveghetorul independent Consiliul Controlului Contabil al Companiilor Publice a fost înființat cu scopul de a monitoriza lucrul auditorilor și măsurile adoptate de aceștia pentru a preveni conflictul între auditori și clienții lor corporativi. Departamentele de cercetare au căpătat independență față de diviziunile investiționale ale băncii și analiștii hârtiilor de valoare au fost încurajați în crearea companiilor proprii de cercetare. În anul 2005, în

* Compania Enron, înființată în anul 1985, a șaptea companie din SUA după valoarea activelor sale, cu un număr de 20000 angajați în 40 țări ale lumii, a falimentat în anul 2001, în urma depistării rapoartelor anuale false prezentate acționarilor și organelor fiscale.

SUA, Comisia pentru Hârtii de Valoare și Burse* a publicat proiectul de identificare a principiilor de formare și funcționare a Organizației Naționale de Evaluare Statistică, care nemijlocit se va ocupa de verificarea corectitudinii informației prezentate de companii cu realitatea financiară.

În Japonia, Legea contabililor certificați a fost corectată în luna mai 2003 cu scopul de a majora confidențialitatea în cadrul sistemului auditorilor și, în consecință, de a spori gradul de independență între firmele de audit și clienții corporativi și de a reduce riscul complicării acestora. În plus, Agenția Serviciilor Financiare a delegat Consiliul Contabililor Certificați și Consiliul Auditorilor să verifice și să monitorizeze executarea conștiincioasă a atribuțiilor auditorilor. Un punct forte îl constituie indicarea nominală a auditorilor care au participat la auditarea companiilor cu prezentarea rapoartelor de audit și a obiecțiilor depistate de aceștia în urma controlului realizat. În anul 2004 în Japonia a fost introdusă regula similară celei ce funcționează în SUA, care prevede interzicerea participării analiștilor în activitatea de vânzare a companiilor de underwriting și a diviziunilor investiționale ale băncilor auditate.

IV. Reglementarea, supravegherea și implementarea. Investitorii evită piețele în care sunt răspândite activitățile comerciale inechitabile și neregulate, unde persistă riscul denaturării în formarea prețurilor și, în consecință, are loc diminuarea lichidității pieței. Este foarte dificilă subordonarea unor astfel de piețe disciplinei de piață. Pentru ca disciplina de piață să lucreze pe aceste piețe, este necesară înrădăcinarea unei activități comerciale care ar conduce la restabilirea loialității investitorilor. Cu scopul menținerii loialității investitorilor, structura legislativă urmează să includă principiile de dezvoltare, principiile de executare și promovare a businessului, principiile de autoreglementare, rețeaua de asigurare, principiile pieței și principiile de gestiune a activității comerciale. În același timp, este obligatorie prezența regimului corespunzător de garantare a funcționalității acestor principii. Comisia pentru Hârtii de Valoare și Burse din SUA, după defoltul companiei Enron, a extins semnificativ numărul angajaților – de la 1000 până la 4090 persoane (pentru anul fiscal 2004). Din acest număr, 3142 angajați activează în domeniul de planificare, reglare și supraveghere în cadrul serviciilor acordate investitorilor. Pentru comparație, Organizația Serviciilor Financiare ce activează în Marea Britanie a antrenat în acest domeniu un număr de 2115 angajați (pentru anul fiscal 2005).

Pe de altă parte, în Japonia, în acest serviciu au fost antrenați doar 552 angajați, în acest număr fiind incluse și persoanele care reglementează operațiunile cu hârtiile de valoare și care fac parte din biroul local al Ministerului de Finanțe.

Concomitent cu sporirea numărului de angajați în statele de reglementare, este importantă și perfecționarea sistemului de penalizare (inclusiv, a amenzilor administrative). Deși Japonia deține deja un sistem de penalizări administrative, numărul problemelor nu s-a redus, deoarece noul sistem nu cuprinde penalizarea încălcărilor cerințelor de dezvoltare a informației. În plus, trebuie luat în considerație și diapazonul vast al măsurilor cu scopul de a extinde flexibilitatea puterii regulatorii japoneze (de exemplu: sistemul interdicțiilor judiciare și al ordinii de corectare, susținerea regulatorie a acțiunilor civile).

V. Distincția dintre profesioniști și amatori. Nu doar spectrul vast al produselor oferite în scopul deservirii necesităților permite atingerea eficienței maxime a pieței financiare; aceasta (eficiența) poate fi atinsă și în urma implementării disciplinei de piață prin aplicarea unei diversități de mecanisme. Unul dintre motivele sporirii speranțelor de implementare a disciplinei de piață a fost condiționat de datoriile subordonate emise de băncile comerciale, care urmau să transmită semnale băncii, mult mai semnificative în corelație cu procesul de armonizare a preferințelor deponenților decât disciplina impusă la bursa de valori.

Mai mult ca atât, mesajele expediate de piețele în care sunt antrenați profesioniști de înaltă calificare sunt mult mai eficiente, cu anticipări timpurii ale companiilor și autorităților de reglementare decât mesajele recepționate de la piețele în care unicul investitor este publicul (societatea). Astfel, se preferă ca book-buildingul** să se realizeze în baza deciziilor de evaluare a investitorilor instituționali, care vor fi reflectate în prețurile ofertelor publice inițiale, decât în licitațiile la care poate participa oricine dorește.

* Comisia pentru Hârtii de Valoare și Burse reprezintă Departamentul federal independent (constituit în 1934), care realizează controlul asupra rapoartelor financiare ale corporațiilor și reglementează activitatea lor pe piața de capital, cere prezentarea informației financiare complete cu scopul protejării investitorilor; în cadrul activității sale respectă și urmează deciziile organizațiilor contabililor profesioniști și ale auditorilor certificați, în special ale Asociației evidenței financiare, Comitetului evidenței contabile și ale Asociației auditorilor.

** book-building – constituirea portofoliului, etapă care presupune colectarea preliminară de către broker/dealer a ordinelor investitorilor depre intențiile de achiziție a unui număr concret de hârtii de valoare la un preț stabilit.

Din aceste considerente, este rațională – și nu doar reieșind din posibilitatea satisfacerii necesităților înaintate de investitori, ci și din aspectul promovării eficiente a disciplinei de piață – piața financiară în care pot participa doar profesioniștii. Aceasta va permite evitarea situațiilor când pentru asigurarea protecției investitorilor obținem o suprareglementare. În acest context, este elocvent exemplul dezvoltării pieței secundare a burselor de valori americane. Spre deosebire de piețele tradiționale, principiile acestei piețe și convențiile s-au dezvoltat spontan între fondatori, personalul de deservire, agențiile de rating și investitorii instituționali care participă. Comisia pentru Hârtii de Valoare și Burse întotdeauna susține dezvoltarea pieței prin intermediul participărilor la teleconferințe, interviuri și scrisori de non-persecuție judiciară*. În 2004, Comisia pentru Hârtii de Valoare și Burse a adoptat un set de principii pentru bursa de valori. Însă, elaborarea acestor principii s-a efectuat doar după consultările cu participanții pieței în baza deciziilor luate de Comisie pe parcursul dezvoltării pieței. De aceea, ele sunt gestionate de piață. După natura sa, piața este caracterizată de un înalt nivel inovațional, ceea ce a determinat prudența Comisiei în asigurarea corectitudinii formulării principiilor, întrucât unele aspecte ale acestora ar fi putut împiedica implementarea inovațiilor.

În Japonia, distincția dintre profesioniști și amatori startează cu detalieri legislative, stabilită la inițiativa guvernului. Problemele, însă, pot apărea și în cazul în care persistă funcționalitatea legislației detaliate – oferta produselor complexe și progresive, acordate de către profesioniștii pieței publicului larg, fără o evaluare suficientă poate genera dificultăți. Certitudinea vis-à-vis de respectarea legislației detaliate rezidă și în prioritatea reglementării față de abordarea principial-legislativă, în care regulile sunt elaborate și formulate de interpretările legislative ale deciziilor judecătorești. De facto, au avut loc cazuri (de ex., operațiunile futures valutare) când piața s-a dezvoltat fără de implicarea guvernului, rezultatele obținute fiind pozitive.

Un aspect important al Legii serviciilor investiționale este procesarea direcției favorabile: reexaminarea distincției dintre profesioniști și amatori și diminuarea poverei de reglementare a pieței profesionaliste cu scopul stimulării inovațiilor. De menționat, totuși, că acordarea unei libertăți enorme profesioniștilor trebuie monitorizată prudent de către autorități, acționari și clienți, pentru a nu permite depășirea limitelor profesionale stabilite.

VI. Necesitatea reexaminării instruirii investitorului și excesul rețelelor de securizare. Eforturi deosebite trebuie depuse pentru majorarea nivelului de instruire a investitorilor amatori, evitându-se suprareglementarea și intervențiile guvernamentale și asigurându-se funcționalitatea propriu-zisă a pieței la costuri mai mici. Societatea în ansamblu trebuie să contribuie la garantarea capacității de procesare corectă a informației de către toți participanții pieței. Unul dintre obiectivele Programului Reformelor Financiare, care a startat în UE în anul 2005, constă în „expansiunea instruirii financiare și economice, prin aplicarea exemplor elocvente și care corespund modului de viață a utilizatorului” [2]. În același timp, indiferent de gradul de promovare a educației economice și financiare a investitorului, acesta din urmă niciodată nu va participa pe piață în cazul în care corelația risc-profit este „protejată” de un număr excesiv de rețele de securitate. Unul dintre aspectele securizate sunt depozitele la vedere, care necesitau garantare și care se considerau excesive (această garantare este abrogată din 31 martie 2005). Însă, problema securității excesive nu s-a finisat la data de 31 martie 2005. Participanții pieței urmează a fi convinși că autoritățile vor acționa prompt în corectarea acțiunilor și, în caz de necesitate, vor iniția procesul de insolvență a băncii fără de întâzieri. Să analizăm un caz extraordinar: dacă banca comercială a emis datorii subordonate, aceasta nu presupune că deținătorii acestor obligații vor putea monitoriza gradul de risc la care se expune instituția financiară dată și nu vor impune disciplina de piață asupra băncii prin intermediul pieței obligațiilor; în cazul amanetării, banca nu va fi scutită de o învâlmășeală ulterioară.

Astfel, noțiunea de disciplină de piață a fost introdusă ca antidot al problemelor apărute în rezultatul lacunelor disciplinei sociale (de ex., disciplinei controlului direct prin legislație și controlului administrativ). Este evident că piețele europeană, americană și niponă nu ar fi demonstrat o funcționalitate și un nivel înalt al dezvoltării fără de legislație și disciplină administrativă cuvenită.

În general, obiectivele Acordului Basel II vizează optimizarea modelelor și mecanismelor interne de cuantificare și identificare a riscurilor activităților desfășurate de către băncile comerciale, precum și diminuarea decalajului dintre gradul suficienței de capital, stabilit de autoritățile de supraveghere și a celui obiectiv necesar băncii.

* scrisori de non-persecuție judiciară – reprezintă scrisorile eliberate de Comisia pentru Hârtii de Valoare și Burse, prin care dă conștientizarea de neinițiere a persecuției civile sau penale în legătură cu anumite acțiuni sau cazuri.

Odată cu implementarea Acordului Basel II, instituțiile financiare autohtone se vor confrunta cu următoarele provocări:

- Posibilitatea creșterii tranzacțiilor de fuzionare și achiziții între băncile din sistem, ceea ce va conduce la sporirea gradului de concentrare bancară. Aceste tranzacții vor fi determinate de majorarea valorii capitalului. Majorarea se va realiza astfel încât băncile comerciale care sunt antrenate în sistemul decontărilor internaționale să dispună de un capital comparabil cu cerințele minime în vigoare în majoritatea țărilor europene – 5 mln de euro. Nu este exclus că Banca Națională a Moldovei, în tendințele de a-și ajusta reglementările la legislația europeană, va reexamina cerințele față de capitalul minim al băncilor moldovenești, sporindu-l până la nivelul stabilit de directivele europene. Majorarea cerințelor respective nu se face cu scopul stimulării tranzacțiilor de fuziune a băncilor. În acest caz, fuziunea băncilor apare ca un proces paralel, și nicidecum nu ținta urmărită de autoritatea bancară supremă a Republicii Moldova. În urma tranzacțiilor de fuziuni și achiziții, va crește concentrarea bancară, ceea ce va influența negativ competitivitatea sistemului bancar [3].

- În cazul în care reglementarea bancară autohtonă se va conforma noilor cerințe privind estimarea riscului (de contrapartidă), băncile moldovenești vor fi nevoite să-și majoreze considerabil capitalul pentru a menține gradul de suficiență a lui în limitele stabilite de legislație. Aceasta se datorează sistemului de rating care va fi aplicat, precum și poziției joase în cadrul estimărilor agențiilor de rating internaționale ale Republicii Moldova. Astfel, creanțele băncilor asupra producătorilor autohtoni vor fi ponderate prin translatarea coeficienților de rating internaționali asupra sistemului moldovenesc cu 150% față de 100% actualmente. Creanțele asupra băncilor autohtone vor fi și ele ponderate la un coeficient de 100%, sau chiar de 150%, datorită nivelului lor de rating jos pe plan internațional. Astfel, creanțele asupra băncilor din sistemul european, cu poziții forte în rating, vor necesita o alocare de capital mai mică decât creditele acordate producătorilor locali, ceea ce nu va fi deloc un stimulent de extindere a procesului de creditare a economiei moldovenești.

- Este posibil să apară și o serie de discriminări între băncile mici și cele mari, deoarece băncile mici nu vor putea, din considerente mai ales financiare, să utilizeze cele mai avansate metode de evaluare a riscurilor, să dispună de cele mai adecvate proceduri de control intern, audit și administrare a riscurilor, fiind obligate astfel să-și majoreze indicatorii de solvabilitate prin creșterea capitalului social, pentru a se încadra într-un profil de risc adecvat. Astfel, apare posibilitatea dispariției băncilor comerciale mici; în plus, impunerea de prețuri la serviciile bancare de pe poziții de monopol, de către băncile mari [4].

- Se anticipează și o posibilă reducere a creditelor acordate întreprinderilor mici și mijlocii și o creștere a dobânzilor la aceste credite în perspectiva adoptării Basel II, deoarece aceste întreprinderi sunt considerate mai riscante și prezintă o calitate mai scăzută în cazul unor clasificări specifice.

- Se identifică unele dificultăți în privința implementării sistemului de rating. Pentru utilizarea complexă a informației colectate bazate pe ratinguri interne, este nevoie de o serie de date de cel puțin cinci ani. Ceea ce, evident, lipsește în Republica Moldova și va constitui un impediment în implementarea imediată a sistemului de rating. O altă dificultate constă în procesul de colectare, mobilizare, prelucrare, analizare și stocare a datelor din întregul sistem financiar. Acesta presupune constituirea unei infrastructuri adecvate, în care vor fi implementate modele statistice, sisteme informatice, instrumente operaționale de evaluare a riscului. În acest context de idei este inevitabilă sporirea semnificativă a costurilor antrenate de acest proces. În paralel cu constituirea infrastructurii informaționale a sistemului bancar apare și necesitatea instruirii personalului angajat nu doar în interiorul infrastructurii în cauză, ci și în cel din exterior. Se presupune o reorganizare esențială a activității atât din sectorul privat, cât și din cel public.

- Absența infrastructurii prin care să se poată desfășura procesul de monitorizare a activității bancare conduce la apariția unui nivel ridicat al riscului operațional.

- Gradul de pregătire a sistemului bancar autohton nu este suficient pentru aplicarea principiilor Acordului Basel II, ceea ce implică recomandarea treptată a acestora, adică startând promovarea acestui proces de la băncile leader (de ex., BC „MoldovaAgroindbank” SA, BC „Mobiasbank” SA, BC „Gruppo Veneto Banca - Eximbank” SA etc.).

- Apare pericolul diminuării împrumuturilor acordate de instituțiile internaționale băncilor din Republica Moldova. Aceasta va reduce posibilitățile de finanțare a unor sectoare ale economiei naționale (de ex., ramura agricolă). Și, deoarece întreprinderile acestei ramuri sunt considerate riscante și vor prezenta o calitate mai scăzută în cazul unor clasificări specifice, accesul de contractare a creditelor din sistemul bancar se va diminua

vădit. În plus, costurile aferente împrumuturilor acordate de bănci se vor majora, ceea ce din nou relevă dificultatea contractării creditelor bancare. Drept consecință, apare situația dificilă de finanțare a acestor categorii de clienți.

- Dezvăluirea informației financiare și non-financiare este incompletă, ceea ce demonstrează lipsa unei transparențe a activității bancare. Băncile comerciale, fiind a doua verigă a sistemului bancar, sunt obligate să furnizeze informație de ordin financiar și non-financiar Băncii Naționale a Moldovei și clienților săi, însă complexitatea și veridicitatea informației prezentate celor din urmă rămâne la discreția băncii.

- Gradul de capitalizare a societăților bancare moldovenești este încă sub standardele mondiale, deși normele de solvabilitate compatibile cu recomandările Directivelor de Coordonare Bancară ale Uniunii Europene și ale Convenției de la Basel au fost implementate de BNM. De altfel, chiar efortul de capitalizare impus de aceste norme poate fi considerat ca un factor de presiune suplimentară asupra rentabilității plasamentelor.

- Bursa de valori națională înregistrează un volum nesemnificativ de tranzacții și nu toate băncile comerciale sunt cotate la bursă și nu toate apar la bursă în calitate de participanți profesioniști, ceea ce condiționează suplețea informației prezentate despre calitatea unei societăți bancare, limitând percepția corectă de către publicul larg. Potențialul operațional al pieței de capital, al pieței secundare a titlurilor de stat, precum și al piețelor specifice pentru valorificarea garanțiilor este redus în sistemul financiar moldovenesc. Aceasta diminuează posibilitatea utilizării instrumentelor financiare moderne și limitează foarte mult alternativele practice de diminuare a riscurilor.

- Sistemul de acte normative bancare la nivel național nu poate fi comparabil cu cel european, întrucât nu acoperă toate zonele activității bancare.

- Ținând cont de conjunctura specifică a procesului actual de tranziție, economia moldovenească în ansamblul său traversează încă o perioadă de restructurare, ceea ce generează imperfecțiuni și instabilitate în loialitatea sistemului bancar autohton. Creșterea PIB-ului, pe care o înregistrăm în ultimii ani, se datorează consumului realizat în baza transferurilor remitențelor, și nu din exporturile produselor fabricate în Republica Moldova.

În fond, conformarea la cerințele Acordului Basel II va conduce la consolidarea sistemului bancar prin eliminarea băncilor puțin capitalizate. Aceasta va genera costuri sociale și economice ridicate, suportate de deponenții și creditorii mici ai lor.

În urma celor expuse, în scopul armonizării cadrului legislativ național la exigențele de reglementare europeană, recomandăm următoarele:

1. Constituirea unui organ supraveghetor independent în ale cărui funcții se vor include următoarele atribuții: 1) dezvăluirea informației financiare și non-financiare la cerințele potențialilor investitori și clienți; 2) realizarea controlului și a gestiunii interne care ar contribui la facilitarea evaluării financiare a companiei; 3) verificarea corectitudinii și a gradului de exactitate cu realitatea financiară a rapoartelor publicate, a informației oferite investitorilor și clienților.

2. Una dintre măsurile profilactorii care perfecționează gestiunea internă și principiile pieței este implementarea unui sistem de penalizări în trepte a participanților.

3. Atât modalitatea de stabilire a coeficienților de risc, cât și procedura de aplicare a lor, precum și cea de autorizare a agențiilor de rating, negăsite încă în Moldova, sunt rupte de realitatea unei țări cu o economie în tranziție. Diminuarea riscului de sistem și evitarea expansiunii creditelor neperformante pot fi realizate doar prin aplicarea în Republica Moldova *cu grijă* a recomandărilor Comitetului de la Basel în cadrul armonizării legislației bancare autohtone cu cea europeană.

4. S-a menționat despre pregătirea insuficientă a sistemului bancar autohton pentru aplicarea principiilor Acordului Basel II, ceea ce implică recomandarea implementării treptate a sistemului de rating, adică startând promovarea acestui proces de la băncile leader (de ex., BC „MoldovaAgroindbank” SA, BC „Mobiasbank” SA, BC „Gruppo Veneto Banca - Eximbank” SA etc.). Implementarea treptată a sistemului de rating urmează a fi realizată în paralel cu crearea infrastructurii necesare pentru constituirea unei baze informaționale unice.

5. Pentru constituirea infrastructurii necesare pentru aplicarea sistemului de rating se recomandă formarea unor fonduri financiare cu scopul promovării principiilor vizate de Acordul Basel II. Fondurile pot fi constituite din defalcări separate în forma unor cote procentuale din profitul bancar obținut.

6. Armonizarea reglementărilor BNM și a legislației naționale la normele internaționale ar contribui la consolidarea sistemului bancar, la majorarea gradului de competitivitate bancară și la creșterea nivelului de încredere a clienților în stabilitatea și siguranța băncilor comerciale.

7. Reducerea gradului de volatilitate. Înaintăm patru modalități de soluționare a acestei probleme: (a) reducerea aspectelor volatile care nu se află sub controlul direct al țării; (b) reducerea expunerii la volatilitate prin intermediul diversificării; (c) aplicarea asigurării împotriva volatilității; (d) deținerea unor volume semnificative a resurselor financiare împotriva pierderilor cauzate. Un rol relevant în contextul diversificării financiare îl dețin băncile străine din sistemul bancar autohton. Luând în considerație că portofoliile de creditare ale acestora sunt mai puțin concentrate în creditarea companiilor autohtone și accesul continuu al acestor bănci la lichiditățile de origine externă, ele sunt capabile de a diminua șocurile în economia locală mult mai efektiv decât ar realiza-o băncile naționale.

Referințe:

1. Crockett A., Market discipline and financial stability. BIS Speeches, 23 May 2001.
2. Păun C. Introducere în sistemul monetar și financiar european. - ASE București, 2007.
3. Capitalul băncilor comerciale va fi adus până la nivelul minimului european // Profit. - 2003. - Nr.4. - P.10-13.
4. Nanu R. Băncile din Europa Centrală și de Est în fața noilor exigențe impuse de Basel II // Finanțe. Bănci. Asigurări. - 2005. - Nr.9. - P.54-57.

Prezentat la 28.12.2009